

**СХІДНОПОДІЛЬСЬКО-ЗАХІДНОПОЛІСЬКІ ЛЕКСИЧНІ ПАРАЛЕЛІ
(НА ПРИКЛАДІ РИБАЛЬСЬКОЇ ЛЕКСИКИ)**

У статті на матеріалі власних польових записів, виконаних у східноподільських говірках, та реєстру Словника західнополіських говірок здійснено спробу зіставного аналізу лексики рибальства, виявлено спільні та відмінні елементи у складі говірок порівнюваних ареалів.

Ключові слова: Поділля, Західне Полісся, діалект, ареал.

**Тищенко Т. Восточноподольско-западнополесские лексические параллели
(на примере рыболовецкой лексики)**

В статтє на материалє записей, выполненных автором в говорах восточного Подолья, и реестра Словаря западнополесских говоров, сделано попытку сопоставительного анализа рыболовецкой лексики, определено общие и отличительные элементы в составе говоров ареалов, которые сопоставляются.

Ключевые слова: Подолье, Западное Полесье, диалект, ареал.

Tychshenko T. Lexical parallels between the dialects of Eastern Podillya and Western Polissya (by way of example the names of fishing implements)

The article deals with the original field descriptions of the dialects of Eastern Podillya, using the materials of Western Polissya dialect vocabulary records. The comparative analysis of the names of fishing implements is made. The author describes common and different elements in the dialects of the territories.

Key words: Podillya, Western Polissya, dialect, territories.

Постановка наукової проблеми. Багатоетапна робота діалектологів над Словником українських народних говорів передбачає архіважливе завдання – системне вивчення семантики та географії лексики різних тематичних груп, з'ясування наповненості груп у різних діалектних зонах. Не всі групи лексики з різних ареалів української мови вивчені однаковою мірою. Лексика рибальства, одного із найдавніших промислів українців, є чи не найменш дослідженою. Найповніше народна рибальська термінологія репрезентована у регіональному тематичному словнику А. А. Берлізова [2] та у словниках Й. О. Дзендзелівського [5], В. А. Чабаненка [18], Г. Л. Аркушина [1]. Окремі назви лексикографічно представлені у працях Д. М. Брилінського [3], П. С. Лисенка [9; 10], А. А. Москаленка [11], З. Л. Омельченко і Н. Б. Клименко [13], М. Й. Онишкевича [14], Г. Шила [19] та ін. Зіставну характеристику рибальських номенів у говірках Одеської області здійснили І. Циганок та Г. Галаш [17].

Західнополіські та східноподільські говірки не є територіально близькими, тому особливо цікавим є дослідження відношень лексем цієї тематичної групи рибальства східноподільських говірок до відповідної лексики західнополіських,

виявлення спільних і відмінних елементів у лексичному складі порівнюваних говірок, що і є **метою нашої розвідки**. Джерелами дослідження стали власні польові записи, здійснені за спеціально розробленим питальником у східноподільських говірках, що знаходяться на території західних районів Черкащини, східних Вінниччини, південно-західних Кіровоградщини, північно-східних Одещини, та лексика рибальства, репрезентована у Словнику західнополіських говірок Г. Аркушина [1].

У складі досліджуваної тематичної групи лексики виділимо декілька лексико-семантичних груп (ЛСГ): назви риб, назви рибальського знаряддя та його частин, назви процесів, пов'язаних із ловлею та переробкою риби. У регіональному Словнику західнополіських говірок зафіксовано репрезентанти ЛСГ назв риб і назви рибальського знаряддя та його частин. Зважаючи на це, зіставний аналіз проводимо у межах цих груп.

I. ЛСГ назв рибальського приладдя і його частин.

Лексико-семантична підгрупа на позначення знаряддя для парного лову риби.

В основу номінації невеликої сіті, якою ловлять рибу два рибалки, ідучи вбрід, в говірках порівнюваних діалектних ареалів покладена спільна релевантна ознака: 'спосіб виробничої експлуатації'. Лексеми ¹волок (Добр., Горд., Іван., Бенд., Рах., Кот., Дуб., Дяк., Меч., Л., Орл., Ром., Росох., Ш., Ч., Топ., С., Вікт., Пер., Ятр., ББ, Тиш., Крут., Кр., Пав., Гран., См., Дж., Рос., Мош., Тр., Крив., Пал., Мих., Д., Гайв., Гайс., Мел., Степ.), ¹волочок (Кон., Соф., Од., Ром., Кібл., Гус., Коч., Конг., Дж., Гл., Ват.) ¹волокуша (Рах.) у східноподільських(схп) та ¹волик – у західнополіських (зхп) [1 I, с. 70] є похідними від дієслова *волочити*. Лексеми *волок*, *волокуша* у сучасній мові багатозначні, одним із компонентів семантичної структури їх є сема 'густа сітка для ловлі риби на міліні' [16 I, с. 755].

В обох діалектних зонах на позначення середньої частини невода у вигляді вузького, довгого мішка, куди потрапляє риба зафіксовано синонімічний ряд, представлений лексемами: східноподільські – *мат¹н'а* (всі н.п.) та її акцентуаційний варіант ¹*матн'а* (Меч.), *кул'* (Рах., Л., Кон., Од., Ч., ББ, Тиш., См., ВС, Пал., Ват., Горд.), *ку¹лик* (П.), ¹*ворок* (Іван., Добр., Ч., Коч., Дж.), ¹*ворочок* (Бенд.); західнополіські: *мат¹н'а* [1 I, с. 307], *ворок*, ¹*ворочок* [1 I, с. 72-73], *кул'* [1 I, с. 265]. Зауважимо, що в дистантних зонах ці багатозначні лексеми мають однакову семантичну структуру (*мат¹н'а* 1) частина штанів, де сходяться холоші; 2) частина сітки, натягнутої на обруч, куди потрапляє риба [1 I, с. 307]; *кул'* 1) великий обмолочений сніп; 2) частина сітки, натягнутої на обруч, куди попадає риба [1 I, с. 265]; ¹*ворок* 1) торбинка для віддушування сиру; 2) кількість сиру, яка вміщується в таку торбинку; 3) частина натягнутої сітки на обруч, куди потрапляє риба [1 I, с. 73]). З таким же значенням лексема *мат¹н'а* функціонує у літературній мові [16 IV, с. 650] та в інших говірках української мови [17, с. 96; 2, с. 53]. Лексеми *кул'*, *ку¹лик*, ¹*ворок*, ¹*ворочок* на позначення семи 'середня частина невода у вигляді вузького довгого мішка, куди потрапляє риба', в обох діалектних континуумах, очевидно, є вторинними найменуваннями. У "Словнику української мови" вони зареєстровані з іншими значеннями: *ворок* 'мішечок із гострокутним дном для

віддушування сиру, мішок' [16 I, с. 766], *куль* 'сніп жита або пшениці, обмолочений нерозв'язаним і який використовують для вкривання будівель' [16 IV, с. 391]. На позначення вічка плетеної частини рибальської снасті у говірках зіставлених ареалів зафіксовано фонетико-морфологічні варіанти загальноновживаної лексеми *в'ічко* (Рах., Мел., Кон., Орл., П., Ром., Кібл., С., Коч., Рос., Ятр., ББ, Кр., Гран., См., ВС, Ів., Пал., Добр., Кривч., Крив., Гайс., Ват., Добр., Степ., Яг., Тар., Пог., Лук.), *в'ічко* (Л.), *в'очко* (Мих.), *в'іконечко* (Пал.), *в'іконце* (Соф.), *гоко* (Кот., Ів.), *очко* (Бенд., Кон., Поп., Р., Ш., Меч., Тиш., Пав., Дж., ВС, Гл., Рос., Моц., Тр., Гайв.), *очко* (Гран., Дуб., Циб.) – у східнополіських говірках, *учка* [1 II, с. 219], *гочко* [1 I, с. 109] – у західнополіських. Крім того, лексеми *очко* (схп) та *гочко* (зхп) у зіставлених говірках репрезентують семи 'звужений вхід верші або ятера' та 'вхід для риби в рибальську снасть, що має вигляд кошика' відповідно.

Лексико-семантична підгрупа назв стаціонарного рибальського знаряддя.

Перемет – стаціонарне рибальське знаряддя хижацького лову. Снасть, звиту з волосіні з прив'язаними до неї гачками звичайно ставлять поперек течії річки, закріплюючи кінці за дерева або кілки на берегах. На позначення цієї реалії у говірках різних діалектів зафіксовано загальнонародну назву, яка має різне фонетичне оформлення, зокрема у східнополіських: *не^нре^лмет* (Добр., Л., Р., Кібл., Ш., Меч., Топ., С., Гран., Іван., Бенд., Кот., Орл., П., Ч., Кр., См., Коч., Дж., ВС, Ів., Рос., Моц., Пал., Рах., Ват., Гайв., Степ., Д.), *не^нри^лмет* (Мих.), *не^нре^лм'іт* (ББ, Тр.), *ти^нри^лм'от* (Гл., Пер.) та у західнополіських – *пере^лмет* [1 II, с. 39].

Для номінації рибальської лозової снасті, що має форму лійкоподібної корзини у зіставлених говірках зафіксовано загальнонародну лексему *верша* [16 I, с. 337; 1 I, с. 50], у східнополіських говірках її акцентуаційний варіант *ве^нр^лша* вживається спорадично. Лексема *верша* у східнополіських говірках має ширшу семантичну структуру, вона номінує ще і рибальську снасть у вигляді зігнутої в півколо довгої лозини з прикріпленим до неї сітчастим мішком та держалном, якою підхоплюють і витягають спійману рибу (Од., Гран., Мих., Горд.) та перемет, снасть з гачками, яку звичайно ставлять поперек течії річки (Р.).

Східнополіська лексема *кобуш* (Гл.) і західнополіська *кубаш* [1, I, 261], очевидно, є результатом фонетичної видозміни лексеми *кубоша*, відомої багатьом говіркам української мови, де вона позначає вид верші на обручах [6 III, с. 478].

Сема 'рибальська снасть у вигляді натягнутої на кілька дерев'яних обручів сітки, що її встановлюють на дно водоймищ', у східнополіських говірках реалізована лексемою *йат'ір* (Іван., Кон., Рах., Кот., К., Соф., Дяк., Ром., Кібл., Ч., Меч., Коч., Пер., Ятр., Вікт., Красн., Тиш., Крут., Кр., Гран., См., Ів., Рос., Гл., Моц., Ват., Мих., Д., Гайв., Горд., Бенд., Л., Р., Добр., Дуб., ВС, Степ., Пав., Пал., Тр., Гайс.), *йат'ір* (Рах., Крив., Топ., ББ). З таким же значенням лексема відома загальнонародній мові [15 IV, с. 545; 16 XI, с. 65]. У західнополіських говірках дериват *йат'іро* відомий зі значенням 'ятір, рибальська снасть' [1 II, с. 289].

Лексико-семантична підгрупа на позначення допоміжного приладдя. У зіставлених говірках назви прикріпленого до ліски шматка якої-небудь речовини, легшої від води, який утримує гачок на належній глибині і сигналізує

про клювання риби, використовують загальнонародні лексеми *попла'вок* (Добр., Иван., Бенд., Рах., Кот., К., Л., Кон., Орл., Кривч., Соф., П., Од., Ром., Кібл., Росох., Ч., Ш., Меч., Гус., Топ., С., Коч., Пер., Ятр., Вікт., ББ, Тиш., Кр., Пав., Гран., См., Дж., Ів., Гл., Рос., Мощ., Тр., Крив., Пал., Гайс., Ват., Мих., Д., Гайв., Степ., Мел., Р., Дуб., ВС, Степ.) та *попла'вець* (Бенд.). У західнополіських говірках із таким значенням зафіксовано лексему *спла'вок* (СЗГ II, с. 166).

Дериватами також одного кореня є східноподільська лексема *рако'лоўка* (Пал.) та західнополіська *ра'коўн'а* [1 II, с. 113] на позначення рибальської снасті для лову раків.

Номен *па'вук* на позначення рибальських снастей у зіставлюваних говірках є результатом вторинної номінації і вказує на подібність снасті до продукту життєдіяльності павука – павутини. У східноподільських говірках до складу семантичної структури лексеми входять семи 'рибальська снасть у вигляді сітчастого черпака з довгим держалном, яким підхоплюють і витягають зловлену рибу', 'рибальська снасть у вигляді зігнутої в півколо довгої лозини з прикріпленим до неї сітчастим мішком і держалном'. Зі значенням 'сітка квадратної форми для лову риби' лексема *па'вук* відома у західнополіських говірках [1 I, с. 22].

Сема 'жердина з порожнистим потовщенням на кінці, якою б'ють по воді, заганяючи рибу в сіті' у говірках різних мовних континуумів реалізована похідними лексемами від загальноволинської *боўт*, мотивованими дією, яку спричинює використання цього приладдя, *бовтати* [16 I, с. 233]: *боўт* (К., Ч., Кон., Од., Ром., Гус., С., Тиш., Дж., Крив., Горд., Степ.), варіант - *боўт'* (Дуб., Кібл., Мощ., ББ, Крут.), суфіксальні деривати *боў'тун* (См., Ват.), *боўтун* (Ів.), *боў'тало* (Добр.), *боўтало* (П.), *боўтух* (Вікт.) – у східноподільських, *боў'кало*, *боў'тачка* – у західнополіських [1 I, с. 25]. Лексема *бовт* із значенням 'знаряддя для положання і заганняння риби в сіті' відома і іншим говіркам української мови, зокрема західноволинським [8, с. 75], поліським [9, с. 35], бойківським [14, с. 62].

Кожен із діалектів має свої специфічні назви для різновидів рибальського приладдя. Для східноподільських говірок на позначення рибальських сітей, які тягнуть два рибалки, ідучи вблід, характерні лексеми, мотивовані способом виробничої експлуатації: *т'а'гун* (Кон.), *т'а'гул'а* (Кібл.), *т'а'гул'ка* (Кібл.), *бреди* (Р.); способом виготовлення снасті: *т'кане'ц'* (П.), *т'каниц'а* (Ів., Л.); подібністю до інших предметів побуту: *до'рошка* (Вікт.). У західнополіських говірках відзначено вузьколокальні лексеми на позначення різних видів сіток: *три'губиц'а* 'невелика рибальська сіть, яку тягнуть два рибалки' [1 II, с. 208], *рис'* 'різновид рибальської сіті' [1 II, с. 121], *нен'ка* 'рибальська сітка' [1 I, с. 345], *нерет*, *нас'таўка* 'рибальська сітка, яку використовують для лову птахів' [1 I, с. 340] та частин рибальської сіті *ши'рин* 'велика клітина рибальської сіті, очко' [1 II, с. 265]. Для номінації жердини з порожнистим потовщенням на кінці, якою б'ють по воді, заганяючи рибу в сіті у східноподільських говірках існує ряд назв, мотивованих дією, яку виконує рибалка: *заганяти* – *заган'айло* (Добр.), *заган'ало* (Гайс., Степ.), *за'гонич* (Ятр.), *бити* – *би'ток* (Пал.), *принаджувати* –

при|нада (Степ.), чи звуками, які спричинює використання реалії: *хран* (Тр.), *хра|пак* (Бенд.), *хло|пнок* (Гл.), *квок* (Гайв.).

II. ЛСГ назв риб.

На позначення коропа, *Syrpinus caprio* L., у зіставлюваних говірках зафіксовано загальнонародну лексему [16 IV, с. 297] *|короп*, що є праслов'янським запозиченням із германських мов [6 III, с. 41] та здавна відому у лексико-семантичній системі української мови [12, с. 219] лексему *карп* (Кон., ББ, Коч., Вікт., Рос., Тр., Гайс., Гран., Д., Тар., Циб.), [1 I, с. 212].

Спільним на позначення семи 'пічкур, дрібна річкова риба родини коропових, *Gobio gobio* L.' у дистантних зонах української мови є номен *|коблик* [1 I, с. 231], який у східноpodільських говірках має різні фонетико-морфологічні варіанти *|кобил'* (Рах., Добр., Коч., Пал., Мих.), *коу|бел'* (ББ, Дж., Тар.), *|коўбил'* (Дуб.), *|коблик* (Од., Кр., Тр.). Лексема *коблик* є загальновідомою, оскільки СУМ та інші лексикографічні джерела дефініцію лексеми *коблик* подають лексемою *пічкур* [16 IV, с. 201; 14, с. 362]. Крім того, у східноpodільських говірках на позначення пічура зафіксовано загальноживані лексеми *п'іс|кар* (К., Іван., Бенд., Рах., Дуб., Соф., Кібл., Ш., Меч., Крут., Крут., Гран. Ів., Рос., Тр., Ват., Гайв., Горд., Нес., Пог.), *п'іч|кур* (П.) та фонетико-морфологічний варіант *п'іс|кур* (Мел.). Лексеми *п'іс|кар* і *п'іч|кур* є літературно нормативними [16 VI, с. 541]. Номен є похідним від лексеми *п'ісок*: *п'іс|кар* у *п'іс|ку жи|ве* (Горд.). Лексема *п'іс|кур* у західнополіських говірках зафіксована на позначення в'юна, *Misgurnus fossilis* L., надзвичайно рухливої риби з видовженим тілом [1 II, с. 53], для якої у східноpodільських говірках використовують назву *ййун*, що передає особливість поведінки такої риби. Мовці зазначають, що *|риба |добра, бе^uз к'іс|ток і йак по|сичати |с'іл'у / то си|чит / йак зм'і|яа / але ўже чос'й'йї ни^e|маїе/ дес'д'ілас'а* (Добр.). Вузьколокальна у говірках східного Поділля назва *го|лец'* (Гайс.), суфіксальний дериват прикметника *голий*, мотивована відсутністю луски на тілі риби. Лексема *|сикаўка* (Соф.) є похідним утворенням від дієслова *сичати*. У західнополіських говірках на позначення пічура зафіксовано лексему *шчи|рак* [1 II, с. 281], невідому східноpodільським говіркам.

На позначення йоржа, дрібної прісноводної риби з колючими плавцями, *Aseginia sepiua* L., у східноpodільських говірках зафіксовано загальноживану [16 IV, с. 61] лексему *йорш* (внп). Вторинні номени, утворені в результаті метафоричного перенесення, мотивовані фізіологічними особливостями риби: *ко|л'учка* (Кон.), *шмар|кач* (Горд., Лук.), *де^u|рун* (Бенд.). Видові найменування *йорш но|сар'* (Тр.), *но|сан'* (Ват.) мотивовані зовнішнім виглядом риби: такий вид йоржа має видовжене рило. Очевидно, у західнополіських говірках лексема *сл'ін'авец'* [1 II, с. 157] на позначення йоржа є також вторинного походження.

Іхтіономен *л'ашч* 'лящ, *Abramis brama* L.', задокументований ще П. Бериндою [12, с. 219] і відомий говіркам зіставлюваних ареалів, є похідним утворенням від звуконаслідувальної основи: під час нересту лящі вискакують у повітря і, падаючи, ударяють (ляскають) по воді [6 III, с. 345]. У західнополіських говірках

на позначення такої риби зафіксовано ще лексему *сухо|реба* [1 II, с. 188], очевидно, мотивовану особливостями будови тіла риби.

Спільними у номінації щуки, *Esox Lucius L.*, за диференційною ознакою 'розмір' для обох аналізованих ареалів є лексеми *ш|чучка* 'невелика щука' [1 II, с. 283], *ш|чучка* 'молода щука вагою 600 – 700 г' (Добр., Кот., Ром., Кібл., Гайс., Д., Лук., Іван., Циб., Л., Степ., Орл., Ятр., Пог.). Лексема *шчу|пак* відома західнополіським говіркам на позначення самця щуки [1 II, с. 283], у східнополіських говірках реалізує сему 'молода щука вагою 600 – 700 г' *шчу|пак* (Мел., Соф., Кр., Гран. Дж., Тр., Ват., См., ВС, Пал.). Зафіксовані у східнополіських говірках лексеми *шчу|чок* (Гл.), *шчу|кач* (Горд.), *шчу|пач* (Дуб.) 'молода щука вагою 600 – 700 г', *шчу|пар* (Гайв.), *шчупа|л'ець* (Ш., Меч.) 'молода щука' відсутні у реєстрі Словника західнополіських говірок, але відзначено лексеми *зелик* [1 I, с. 188] та *воло|с'ук* [1 I, с. 71] на позначення молодого самця щуки

Отже, у результаті зіставного аналізу рибальської лексики західнополіських і східнополіських говірок окреслюються такі групи лексики: а) лексика, яка є спільною для східнополіських і західнополіських говірок: *волок* 'невелика сіть, якою ловлять рибу два рибалки, ідучи вбхід', *мат|н'а*, *кул*, *ворок* 'середня частина невода у вигляді вузького, довгого мішка', *оч|ко* 'вічко плетеної частини рибальської снасті', *верша* рибальська лозова снасть, що має форму лійкоподібної корзини', *па|вук* 'рибальська снасть у вигляді сітчастого черпака з довгим держалом, яким підхоплюють і витягають зловлену рибу', 'рибальська снасть у вигляді зігнутої в півколо довгої лозини з прикріпленням до неї сітчастим мішком і держалом', *карп* короп, *Syrpinus carpio L.*, *коблик* 'пічкур, дрібна річкова риба родини корошових, *Gobio gobio L.*', *л'ашч* 'лящ, *Abramis brama L.*', *ш|чучка* 'невелика щука'. До складу цієї групи зараховуємо лексеми різних ареалів, які мають фонетичні чи словотвірні відмінності *пе|ре|мет* (схп) / *перемет* (зхп) 'снасть, звита з волосіні з прив'язаними до неї гачками, яку звичайно ставлять поперек течії річки', *рако|лоўка* / *ра|коўн'а* 'рибальська снасть для ловлі раків', *боў|тало* / *боў|кало*, *боў|тачка* 'жердина з порожнистим потовщенням на кінці, якою б'ють по воді, заганняючи рибу в сіті', *попла|вок* / *спла|вок* 'шматок якої-небудь речовини, легшої від води, який утримує гачок на належній глибині і сигналізує про клювання риби', *йат|ір* / *йат|ро* 'рибальська снасть у вигляді натягнутої на кілька дерев'яних обручів сітки, що її встановлюють на дно водоймищ', *кобуш* / *кубаш* 'рибальська лозова снасть, що має форму лійкоподібної корзини'.

б) лексика, що зафіксована у східнополіських говірках і не виявлена у західнополіських говірках: *т'а|гун*, *т'а|гул'а*, *т'а|гул'ка*, *б|реди*, *т|кане|ц*, *т|каниц'а*, *до|рошка* 'рибальська сіть, яку тягнуть два рибалки, ідучи вбхід', *в'і|конечко*, *в'і|конце* 'вічко плетеної частини рибальської снасті', *зага|н'ало*, *зага|н'ало*, *за|гонич*, *би|ток*, *при|нада*, *храп*, *хра|пак*, *хло|пок*, *квок* 'жердина з порожнистим потовщенням на кінці, якою б'ють по воді, заганняючи рибу в сіті', *го|лец*, *си|каўка* 'в'юн, *Misgurnus fossilis L.*', *ко|л'учка*, *шмар|кач*, *де|рун*, *йорш* *но|сар*, *но|сан* 'йорж, *Aseginia cegnua L.*'

в) лексика, що зафіксована у західнополіських і відсутня у східнополіських говірках: *три|губиц'а* 'невелика рибальська сіть, яку тягнуть два рибалки', *рис'* 'різновид рибальської сіті', *нен'ка* 'рибальська сітка', *ши|рин* 'велика клітина рибальської сіті, очко', *ичи|рак* 'пічкур, *Gobio gobio* L.', *сл'їн'авец'* 'йорж, *Asegina segna* L.', *сухо|реба* 'лящ, *Abramis brama* L.', *зелик*, *воло|с'ук* [1 I, с. 71] 'молодий самець щуки'.

Висновок. Спільність елементів у віддалених зонах свідчить про більш давні контакти між етнічними групами, про пізніші міжзональні зв'язки, про незалежне збереження спільного архаїчного фонду [4, с. 185]. Різні лексичні елементи у говірках дистантних діалектних масивів відображають особливості сприйняття світу мовцями різних територій.

Умовні скорочення назв населених пунктів

ББ – Берізки-Бершадські Бершадський р-н В., Бенд. – Бендзарі Балтський р-н О., Ват. – м. Ватутіне Звенигородський р-н Ч., Вікт. – Вікторівка Маньківський р-н Ч., ВС – Велика Севаст'янівка Христинівський р-н Ч., Гайв. – Гайворон Гайворонський р-н К., Гайс. – м. Гайсин Гайсинський р-н В., Гл. – Глибочок Котовський р-н О., Горд. – Гордашівка Тальнівський р-н Ч., Гран. – Гранів Гайсинський р-н В., Гус. – Гусаково Звенигородський р-н Ч., Д. – Дубиново Савранський р-н О., Дж. – Джурин Шаргородський р-н В., Добр. – Добра Маньківський р-н Ч., Дуб. – Дубова Уманський р-н Ч., Дяк. – Дяківка Бершадський р-н В., Ів. – Іваньки Маньківський р-н Ч., Іван. – Іванівка Уманський р-н Ч., К. – Куяльник Котовський р-н О., Кібл. – Кіблич Гайсинський р-н В., Кон. – Конела Жашківський р-н Ч., Кот. – Котюжинці Калинівський р-н В., Коч. – Кочержинці Уманський р-н Ч., Кр. – Красноставка Маньківський р-н Ч., Крив. – Кривець Маньківський р-н Ч., Красн. – Красеньке Іллінецький р-н В., Кривч. – Кривчунка Маньківський р-н Ч., Крут. – Крутогорб Гайсинський р-н В., Л. – Леухи Іллінецький р-н В., Мел. – Мелешків Гайсинський р-н В., Меч. – Мечиславка Ульянівський р-н К., Мих. – Михайлівка Гайсинський р-н В., Мощ. – Мощене Гайворонський р-н К., Од. – Одай Жашківський р-н Ч., Орл. – Орлове Новоархангельський р-н Ч., П. – Пугачівка Жашківський р-н Ч., Пав. – Павлівка Погребищенський р-н В., Пал. – Паланка Уманський р-н Ч., Пер. – Перейма Балтський р-н О., Р. – Роги Маньківський р-н Ч., Рах. – Рахнівка Гайсинський р-н В., Ром. – Романівка Тальнівський р-н Ч., Рос. – Росоша Теплицький р-н В., Росох. – Росоховатка Катеринопільський р-н Ч., С. – Сальково Гайворонський р-н К., Св. – Свірневе Голованівський р-н К., Сем. – Семирічка Гайсинський р-н В., См. – Смільчинці Лисянський р-н Ч., Сок. – Соколівка Жашківський р-н Ч., Соф. – Софіполь Тетіївський р-н Київ., Степ. – Степашки Гайсинський р-н В., Тиш. – Тишківка Добровеличківський р-н К., Топ. – Тополі Гайворонський р-н К., Тр. – Тростянець Тростянецький р-н В., Ч. – Чечелівка Гайсинський р-н В., Ш. – Шамраївка Ульянівський р-н К., Ятр. – Ятрань Новоархангельський р-н К.

Назви областей: К. – Кіровоградська, Київ. – Київська, О – Одеська, Ч. – Черкаська.

Література

1. Аркушин Г. Л. Словник західнополіських говірок : у 2 т. / Г. Л. Аркушин. – Луцьк, 2000.
2. Берлізов А. А. Лексика рибальства українських говорів нижнього Подністров'я / А. А. Берлізов. – Чернігів, 1959. – 82 с.

3. Брилінський Д. М. Словник подільських говірок / Д. М. Брилінський. – Хмельницький, 1991. – 116 с.
4. Гриценко П. Ю., Стоянов І. А. Українсько-інослов'янські лексико-семантичні міжзональні паралелі / П. Ю. Гриценко, І. А. Стоянов // Слов'янське мовознавство. – К. : Наук. думка, 1988. – С. 101–124.
5. Дзендзелівський Й. О. Словник специфічної лексики говірок нижнього Подністров'я / Й. О. Дзендзелівський // Лексикографічний бюлетень. – Вип. VI. – К. : Вид-во АН УРСР, 1958. – С. 36–54.
6. Етимологічний словник української мови : у 7 т. / за ред. О. С. Мельничука. – К. : Наук. думка, 1982–1989. – Т. 1–3.
7. Жилко Ф. Т. Нариси з діалектології української мови / Ф. Т. Жилко. – К. : Радян. шк., 1966. – 315 с.
8. Корзонюк М. М. Матеріали до словника західноволинських говірок / М. М. Корзонюк // Українська діалектна лексика. – К. : Наук. думка, 1987. – С. 62–268.
9. Лисенко П. С. Словник поліських говорів / П. С. Лисенко. – К. : Наук. думка, 1974. – 260 с.
10. Лисенко П. С. Словник специфічної лексики правобережної Черкащини / П. С. Лисенко // Лексикографічний бюлетень. – Вип. VI. – К. : Вид-во АН УРСР, 1958. – С. 5–22.
11. Москаленко А. А. Словник діалектизмів українських говірок Одеської області / А. А. Москаленко. – Одеса : Вид-во Одеського держ. педін-ту, 1958. – 78 с.
12. Німчук В. В. Давньоруська спадщина в лексиці української мови / В. В. Німчук. – К. : Наук. думка, 1992. – 414 с.
13. Омельченко З. Л., Клименко Н. Б. Матеріали до словника східностепових українських говірок / З. Л. Омельченко, Н. Б. Клименко. – Донецьк : Вид-во ДонНУ, 2006. – 114 с.
14. Онишкевич М. Й. Словник бойківських говірок : у 2-х т. / М. Й. Онишкевич. – К, 1984.
15. Словарь української мови / за ред. Б. Грінченка. – К. : Наук. думка, 1996. – Т. 1–4.
16. Словник української мови. – К. : Наук. думка, 1970–1980. – Т. I–XI.
17. Циганок І., Галаш Г. Із спостережень над рибальською лексикою наддунайських говірок // Діалектологічні студії 7. Традиції і модерн / відп. ред. П. Гриценко, Н. Хобзей. – Л. : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, 2008. – С. 93–99.
18. Чабаненко В. А. Словник говірок Нижньої Наддніпрянщини / В. А. Чабаненко. – Запоріжжя, 1992. – Т. 1–4.
19. Шило Г. Наддністрянський регіональний словник / Г. Шило. – Л. : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2008 (Серія "Діалектологічна скриня"). – 288 с.